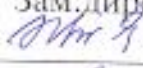

МБОУ «Хошун-Узурская СОШ имени Эрдынеева Ш-Н.Э»

<p>«Согласовано» Зам. директора по УВР Цыбанова Э.В. от «2» сентября 2023г.</p>	<p>«Согласовано» Директор школы Халданова В.Б. от «5» сентября 2023г.</p>
---	--

**Рабочая программа
по бурятскому языку в 9 классе**

ФИО учителя – Цыбанова Э.В.

Учебный год – 2023-24

1. Тайлбар бэшэг.

Рабочая программа курса «Бурятский язык» для 9 класса разработана на основе следующих нормативно-правовых документов: Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» № 273 от 29.12.2012 г.;

Примерной основной программы образовательного учреждения. Основная школа (сост. Е.С.Савинов, М-Просвещение, 2011)

Законом «О языках народов РФ» от 25.10.1991г.

Законом «О языках народов Республики Бурятия» от 10.06.1992 г.

Программы по бурятскому языку как родному РБ авторов: Д.Б.Базарова, Д.Д.Санжина, Г.Д.Будлаева, Б.Б.Будани, С.Г.Ошоров, В.Д.Патаева, рекомендованной Министерством образования и науки Республики Бурятия.

Регионального перечня учебников (учебных пособий), реализующих региональный компонент образования, рекомендованных (допущенных) Министерством образования и науки Республики Бурятия к использованию в образовательном процессе в общеобразовательных учреждениях на 2017-2018 учебный год.

Образовательной программы основного общего образования МБОУ «Хошун-Узурская СОШ им. Эрдьмеева Ш-Н.Э.»

Устава МБОУ «Хошун-Узурская СОШ им. Эрдьмеева Ш-Н.Э.»

Учебный план МБОУ «Хошун-Узурская СОШ им. Эрдьмеева Ш-Н.Э.»

Положения о рабочей программе.

Россиин эрдэм хуралсалда шэнэ шэглэлнүүдэй нэбгэрэн орожо, бээлүүлэгдэж байгаа мүнөө сагта Байгалай региной хуралсалай эмхинүүдтэ буряад хэлэ бэшэг шудалалгада гүнзэгы анхарал хандуулагдана. 1992 оной июнин 10-да баталагдалан «Буряад Республикын арадуудай хэлэнүүд тухай» Хуулийн ёһоор буряад хэлэнэй гүрэнэй хэлэнүүдэй нэгэн болоод байхалань, тус хэлэндэ олонитын, арад зоной, залуушуулай, хурагшадай хандалга нилээд гүнзэгьрнэ. Гол шухала зорилгонууд: -ургажа ябаа залуу үгэндэ эрдэм болбосоролой үндэһо хуурине гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ; - хурагшадые Буряад Республикын гүрэнэй аман ба бэшгэй хэлэгтэй болгохо; - нийтэн болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ хургаха; - арадайнгаа түүхэ, аман зохиолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүтэлэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хүгжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэһо яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүридхүүлхэ. Тус зорилгонуудлаа дулдыдан, буряад хэлэ үзэжэ байһан хурагшадта эрдэмэй- лингвистическэ мэдээнүүдые, ойлгосонуудые, грамматикын дүримуудые дүүрэнээр шудалан үзүүлхэ шухала. 9 класста тул программа бээлүүлэгдэхэдэ, хуралсалай номууд ба дидактическа материалнууд,

таблицианууд болон буряад хэлэнэй диск дээрэ үндэһэлжэ зохоогдобо. Һуралсалай ябадал нимэнүүд технологи болон методико дээрэ эмхигхэгдэнэ: түлэблэлэй, блогий, шэнжэлүүлжэ ойлгуулка, зохоохы, бэдэрэлгын онол аргууд. Заалгын ба шэнжэлэн үзэлгын замуудые тодоруулдаг, багшалхы эрдэм ухааниие буряад хэлэ зааха методико гэдэг. Методико хадаа хэлэ шудалгые тодоруулна, мэдэсыень элирүүлнэ, раздел бүхэниие ямар класста хэды шэнжэн гүнзэгыгөөр ба үргэнөөр үзэхэ еһотойб гэжэ шэнжэлнэ, багша ямар арга боломжонуудые хэрэглэхэб, заалгана хайшан гэжэ һайжаруулхаб гэжэ тодоруулна. Методико дидактикатай тон нягта холбоотой. Хүмүүжүүлгын, эрдэмэй болон Һуралсалай еһо анхаралдаа абадаг дидактикын юрэнхы үзэлнүүд методикын үндэһэ һууринь болоно гээнэ. Методико хүмүүжүүлгын, эрдэмэй болон Һуралсалай үедэ хүнэй һанаан сэдхэлэй хүгжэлтэ (психикэ) шудалдаг, багшалхы ухаан сэдхэлтэй, тэрэнэй психологическа үндэһэ һуури шэнжэлдэг психологигтой тон нягта холбоотой. Еһо журам эбдэдэггүй хүмүүжүүлгын асуудалнуудые хараалаа абажа, буряад хэлэнэй методико этикэтэй, эстетикэтэй харилсаагай байдаг. Тэрэһиһээ гална буряад хэлэнэй методико ондоо дүтэрхы Һуралсалай предмедүүлтэй нягта холбоотой: буряад литература, орол хэлэн ба литература, түүхэ, хүгжэм, дүршэлэн харуулдаг искусствотой. Буряад хэлэнэй методико Һургуулиин багшанарай дүй дүршэл шэнжэлдэг, онсолхолог ба тэрээн дээрэ үндэһэлдэг. Буряад хэлэнэй методикын гол түлэб үзэлнүүд (основные принципы) нимэнүүд байна: научна шанар, түүхэ баримталга. Һургалгын үедэ хэрэглэгдэдэг үзэгдэлнүүд нимэ: - ажабайдалтай холбоо Гуримтай ба зоринон Һуралсал: ойлгосо, харуулан ойлгосо, Һуралсалай ба хүмүүжүүлгын холбоо Һургалгын үсын шухала хубинууд хадаа Һуралсалай зорилго, предмет, багша, Һурагша. Һурагшадай мэдэсэ, шадал, далаьень шалгаха янзанууд: шалгалтын упражненинүүд, бэшэмэл харюунууд, тестнүүд, диктантнууд, шалгалтын холимог хүдэлмэри, аман шалгалта, хөөрэлдөөн, Һурагшадтай уридшалан хүдэлэлгэ, хүсэд шиндхэгдээгүй асуудалнуудые шэнжэлүүлэн тайлбарилга, сахим Һураха номоор даабаринуудые дүүргэлгэ. Бэелүүлхэ болзор ба шата – 2019/2020 Һуралсалай жэл, 9 класс

2. Программын бүрдэл.

1. 5-8 классуудта үзэвчнөө дабталга: фонетикс, морфологи, гэдэнэй шүүлбэри
2. Синтаксис: холбуулал ба гэрэнэй бүридлэдэ ороһон үгэнүүдэй харилсаан. Холбуулалтай илгарал; тогтомог ба сүлөө холбуулалнууд. Холбоо үгэнүүд, гэдэнэй илгарал. Холбоо үгэнүүдые хэллэгдээ зүбөөр хэрэглэжэ һуралга.
3. Орёо мэдүүлэл тухай ойлгосо
4. Ниллэддлэн орёо мэдүүлэл
5. Дахалдаһан орёо мэдүүлэл
6. Тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэл
7. Элирхэйлэн нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэл
8. Ушарлаһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэл
9. Хэдэн нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэл
10. Холболтогуй орёо мэдүүлэл
11. Сэхэ ба өөршлэн хэллэгэ
12. Холидоһон орёо мэдүүлэл
13. Үгүүлэл
14. Хэлэлгын стильүүд
15. Текст ба гэрэнэй байгуулга
16. Дабталга
17. Холбоо хэллэгэ хугжөөлгэ

3. Календарно-тематическа түсэлэлгэ

№	Бүлэг ба темэнүүд	Саг	Хэшээлэй түүхэл	Бүлэг ба темэнүүдэй шухала уха	Шалгалта	Мэлээсэлэй хэргэсэлнүүд	Гэрэй даабари
І ЧЕТВЕРТЬ							
I	Бураад хэлэн – бураад арадай үндэһэн хэлэн.	1	Оролто хэшээл	Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, ухаан бодолоо андалдан ойлголсохо зэбсэг юм. Дэлхэй дээрэ элцэб олон хэлэн бин, тэдэ үгынгөө бүридэлөөр ба грамматическа байгуулгаараа бэе бөөһээ булга ондоо байдаг.	Хөөрөө бэлдэхэ.	Бураад арал болон бураад хэлэн тухай видеофильм.	Хөөрөө бэлдэхэ.
II	Урда үзэһэнөө дабталга.	7ч.					
1.	Фонетикэ дабталга	1	Хэшээл дабталга	Хэлэлгын абяануудыс тэлэнэй илгаралыс дабталга ба бэхижүүлгэ.	Дурим мэлдэхэ.	Бураад хэлэнэй таблица	Фонети-ческа шүүлбэри
2.	Лексикэ дабталга	1	Хэшээл дабталга	Лексикын илгарал эириүүлхэ ба илгаруулха дадалтай болгохо.	Дурим ба илгарал мэлдэхэ.	Мультимедийна слайд	Лексичес-ка шүүлбэри
3.	Морфологи дабталга	2	Хэшээл дабталга	Хэлэлгын хубинууд ба тэлэнэй илгарал эириүүлхэ, илгаруулха дадалтай болгохо.	Хэлэлгын хубинуудай илгарал мэлдэхэ	Шүүлбэрин схемэ	Морфоло-гическа шүүлбэри

4.	Синтаксис дабталга	1	Хэшээл дабталга	Холбуулал. Мэдүүлэл. Үгүүлэл зүбөөр хэрэглэж ба бэшэг дээр зүбөөр сэтгэлтэ табига тургалга.	Холбуулал ба мэдүүлэлтэй дүрим ба илгарал мэдэхэ.	Текстнууд	Юрын мэд-й синт-ка шүүлбэри
5.	Юрын ба бээ дааван дахуулалнуудые илгаруулхаб.	2	Комбинированна хэшээл	Өөрын тусгаар үйлдэгшгүй дахуулалые бээ даагаагүй гү, али юрын дахуулал гэнэ. Өөрын тусгаар үйлдэгшгэтэй дахуулалые бээ дааван дахуулал гэнэ.	Тестировани.	Схемэ болон слайдууд дааван зурагууд.	Багшын дураар упражнени.
х'х	Изложени	2	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл	Урда классуудта үзэхэнөө дабган, хэр зэргэ бэшэг дээрэ хэрэглэнэб гэашые шалган элирүүлгэ.		Тусхай зураг болон схемэнүүд	Текст найнаар уншалга.
	Шалгалтын диктант	2	Шалгалтын хэшээл	Урда классуудта гараган темэнүүдээ хэр зэргэ мэдэнэб гэашые элирүүлгэ.			Дабгаха.
III	Орёо мэдүүлэл	2					
1.	Орёо мэдүүлэл тухай ойлгосо. Юрын мэдүүлэл орёо мэдүүлэл хоёрой илгаа.	2	Шэнэ материалтай танилсалга.	Хоёр гү, али хэдэн простой мэдүүлэлнүүдэй хабсаралые сложно мэдүүлэл гэнэ.	Слайд хэхэ	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражнени.
IV	Нилгэлдэһэн орёо мэдүүлэл	7ч					
1.	Нилгэлдэһэн орёо мэдүүлэл	1	Шэнэ материалтай танилсалга.	Нилгэлдүүлхэн союзуудаар холболдоһон хоёр гү, али хэдэн простой мэдүүлэлнүүдэй хабсаралые нилгэлдэһэн орёо мэдүүлэл гэнэ.	Дүрим сэжжэлдэхэ.	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражнени.
2.	Холбоһон харилсаатай нилгэлдэһэн орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Холбоһон союзуудаар хэдэн простой мэдүүлэлнүүдэй холболлоод байһан	Шүүлбэри хэхэ	Мультимедийна слайд	Багшын дураар упражнени.

3.	Зүрилдээн харилсаатай нийлэлдээн орёо мэдүүлэл.	1	Комбинированна хэшээл	Хабсаралыг холбоон харилсаатай нийлэлдээн сложно мэдүүлэл гэнэ.	Холболтонуудыг сээжэлдэхэ.	Схемэ	Багшын дураар упражнени.
4	Илгahan харилсаатай нийлэлдээн орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Илгahan союзуудаар хэдэн простой мэдүүлэлнүүдэй холбоод байһан хабсаралыг илгahan харилсаатай нийлэлдээн сложно мэдүүлэл гэнэ.	Шүүлбэри хэхэ	Эллэб янзын схемэнууд	Багшын дураар упражнени.
5.	Залгahan харилсаатай нийлэлдээн орёо мэдүүлэл.	1	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Залгahan харилсаатай нийлэлдээн орёо мэдүүлэлэй юрын мэдүүлэлүүд ба, мүн, баһа гэжэ холболтонуудаар холболдожо, нэг зэргэ боложо байһан үйлэ байдал тэмдэглэнэ.	Дүрим болон холболтон-ые сээжэлдэхэ.	Таблица	Текст дээрэ хүдэлмэри.
6.	Нийлэлдээн орёо мэдүүлэлнүүдгэ сэглэлтын тэмдэгүүдыг табилга.	2	Комбинированна хэшээл	Нийлэлдээн орёо мэдүүлэлнүүдэй холболто болон холболто үгэнүүдэй хаана зүбөөр сэглэлтын тэмдэгүүдыг табихаб гэшые ойлгохо.	Схемэ сээжэлдэхэ.	Схемэ хэхэ.	Текст өөдөө зохёохо.
7.	Самостоятельная хүдэлмэри	1	Шалгалтын хэшээл.	Нийлэлдээн орёо мэдүүлэл хэр зэргэ ойлгоһоноо өөдөө элирүүлгэ.			Дабтаха.
х/х	Найруулга	2	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл	«Турал хэлэн» гэһэн нэрэгэй найруулга уран гоёор үргэлжэлүүлэн бэшэхэ.	Тус темэдэ хабаатай шүүлгүүдыг мэдэхэ.	Ном болон сэтүүлнүүдыг хэрэглэхэ.	
8	Шалгалтын диктант	1	Шалгалтын хэшээл.	Нийлэлдээн орёо мэдүүлэлнүүдгэ сэглэлтын тэмдэгүүдыг зүбөөр			Гарahan темэнүүдгэ

				таблгга гээшье шалгалга.				дабталга.
9.	Шалгалтын хүдэлмэри.	1	Шалгалтын хэшээл.	Нийтэлдөхөн орёо мэдүүлэл хэр зэргэ ойлогхые шалгалга.				
10.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	1	Шалгалтын хэшээл.	Диктангай болон шалгалтын хүдэлмэринин алдуунуудые заһан шэжэлхэ.				

И ЧЕТВЕРТЬ

V	Дахалдаһан орёо мэдүүлэл	15ч						
1.	Дахалдаһан орёо мэдүүлэл	1	Шэнь материалтай танилсалга.	Нүхэсэл мэдүүлэлын шухала мэдүүлэлдээ дахалдуулан холболто болон холболто үгэнүүлэй хусоор холболдоһон хэлэн юрын мэдүүлэлһээ бүридлээн орёо мэдүүлэлые дахалдаһан орёо мэдүүлэл гэнэ.	Дурим хөөрэхэ	Буряад хэлэнгай таблица	Багшын дураар упражени.	
2.	Тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэл.	2	Хэшээл - бэхижүүлгэ	Шухала мэдүүлэл соо хэлэгдэрһиние толорхойлон, хэни? Юун? Хэндэ? Юундэ? Хэниие? Хэн гэжэ? Юун гэжэ? гэһэн асуудалнуудта харюусалаг нүхэсэл мэдүүлэлнүүд болоно.	Даабари дүүргэхэ	Мультимедийна слайд ба дидактическа материал	Багшын дураар упражени.	
3.	Тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэлтэй сэглэлтын тэмдэгүүд.	1	Шэнь материал ойлуулага	Тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй дахалдаһан орёо мэдүүлэлтэй сэглэлтын тэмдэгүүд гурбан янзаар табигдана.	Схемэ болон гурим сэжэлдэхэ.	Схемэ.	Текст дээрэ хүдэлмэри.	
4.	Тайлбарилһан нүхэсэл	1	Комбиниро-	Тайлбарилһан нүхэсэл мэдүүлэлтэй	Текстээр	Ном болон	Орёо	

	мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэлтэй синтаксическа шүүлбэри	ванна хэшээл	дахалдаан орёо мэдүүлэлые схемтэйгээр дүүрэн синтаксическа шүүлбэри хэлгэ.	хүдэлхэ	сэтгүүл	мэдүүлэлтэй синтаксическа шүүлбэри.	
х/х	Изложени Занданов «Генерал	2	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл	Тодоор, дэлгэрэнгылгээр изложени бэшэлгэ.		Дабтаха.	
4.	Элирхэйлхэн мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэл.	2	Шэнэ материалтай танилсалга	Шухала мэдүүлэл соохи үгыс тодорхойлон, ямар? Гэнэн асуудалда харюусажа, тэрээнтгээс <i>гэһэн, гэдэг, гэхээр, гэхэ мэни, гэжэ</i> г.м. союзуудаар болон союзна үгэнүүдээр харилсан холболдоно.	Тестировани	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражени.
5.	Элирхэйлхэн мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэлтэй сэглэлтын тэмдэгүүд	1	Хэшээл бэхижүүлгэ.	Элирхэйлхэн мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэлтэй сэглэлтын тэмдэгүүд хоёр ушарта табигдадаггүй, <i>ямар-танимэ, ямар-тэрэ г.м.</i> союзуудай дунда зурлаа.	Дүрим сээжэлдэхэ.	Буряад хэлэнэй таблица болон схемэ.	Багшын дураар упражени.
6.	Элирхэйлхэн мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэлтэй синтаксическа шүүлбэри	1	Комбинированна хэшээл	Элирхэйлхэн мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэлые схемтэйгээр дүүрэн синтаксическа шүүлбэри хэлгэ.	Даабари дүүргэхэ	Мультимедийна слайд ба дидактическа материал	Орёо мэд-дые зохёожо, синтаксическа шүүлбэри хэхэ.
х/х	Текст оршуулга.	1	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл	Дахалдаан орёо мэдүүлэлнүүдые хэрэглэжэ, текст оршуулжа уран гоёор бэшэлгэ.		Гарахан темээс дабтаха.	
7.	Ушарлаан мэдүүлэлтэй дахалдаан орёо мэдүүлэл.	2	Шэнэ материалтай танилсалга	Шухала мэдүүлэлтэй гү, али тэрээн соохи гэшүүнэй тэмдэглэһэн үйлэ болон байдалай арга, байра, саг, шалтаган, зорилго, хэмжээ г.м.	Тестировани	Элдэб янзын схемэнүүд	Багшын дураар упражени.

				харуулан, юрын ушарлагшын асуудалнуудта харюусадаг нүхээсэл мэдүүлэл болоно.					
8.	Ушарлахан нүхээсэл мэдүүлэлтэй дахалдахан орёо мэдүүлэлтэй сэгэлтын тэмлэгүүд.	1	Комбинированна хэнээл	Ушарлахан нүхээсэл дахалдахан орёо сэгэлтын тэмлэгүүд 8 янзаар хубаагдажа табигладаг.	Дүрим болон сэгэлтын гүрим сээжэлдэхэ.	Буряад хэлэнэй болон таблица схемэ.	Багшын дураар упражнени.		
	Ушарлахан нүхээсэл мэдүүлэлтэй дахалдахан орёо мэдүүлэлтэй синтаксическа шүүлбэри.	1	Хэшээл бэхжүүлгэ.	Ушарлахан нүхээсэл мэдүүлэлтэй дахалдахан орёо мэдүүлэлтэй синтаксическа шүүлбэри 8 илгаралаар тон байнаар хэжэ бураха.	Тестировани.	Зурагууд.	Орёо мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри.		
9.	Хэдэн нүхээсэл мэдүүлэлтэй дахалдахан орёо мэдүүлэл.	2	Шэнэ материал ойлгуулга	Удхаараа нэгдэлэн бололнуудые хамтаруулан тэмдэглэбэн, шухала мэдүүлэлэнь хэдэ нүхээсэл мэд-лээ бүридэлэн.	Дүрим сээжэлдэхэ.	Мультимедийна слайд ба дидактическа материал	Багшын дураар упражнени.		
	Шалгалтын диктанг	1					Темээс дабтаха.		
	Темээр шалгалтын хүдэлмэри	1	Шалгалтын хэнээл	Нилэлдэн ба дахалдахан мэдүүлэл хэр зэргэ ойлгооб гээшые шалгалга.					
	Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1	Шалгалтын хэнээл	Диктантай болон шалгалтын хүдэлмэринин алдуунуудые заһан шэнжэлхэ.					

III ЧЕТВЕРТЬ

VI Холболтогүй орёо мэдүүлэл 8 ч							
1.	Холболтогүй орёо мэдүүлэл	1	Шэнэ материалтай	Союзуудаар бэиэ, харин удхын болон үгүүлбэрини хүсөөр холболлоһон хоёр гү, али хэдэн	Дүрим сээжэлдэхэ	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражнени.

			танилсалга	простой мэдүүлэлтүүдэй хабсаралые союзгүй сложно мэдүүлэл гэнэ.	Тестиrowани	Элдб янзын схемэнууд	Багшын дураар упражнени.
2.	Ниилэлдэһэн харилсаатай холболтогүй орёо мэдүүлэл.	2	Шэнэ материалтай танилсалга.	Ниилэлдэһэн харилсаатай холболтогүй орёо мэдүүлэл Ингэжэ илгардаг:- тоолоһон:- - буубарифан,- зүрилдэһэн;	Тестиrowани	Элдб янзын схемэнууд	Багшын дураар упражнени.
3.	Дахалдан харилсаатай холболтогүй орёо мэдүүлэл	2	Шэнэ материалтай танилсалга	Дахалдан харилсаатай холболтогүй орёо мэдүүлэл ингэжэ илгардаг:- Тайлбарилһан; Шалтагаалһан Хойшоһонгой.	Тестиrowани	Мультимедийна слайд	Багшын дураар упражнени.
4.	Холболтогүй орёо мэдүүлэлэй сэлгэлтын тэмдэгүүд.	2	Шэнэ материалтай танилсалга	- Холболтогүй орёо мэдүүлэлнүүдые удхалан, хоолойн аялгын хүсөөр хуби хубьяарнь илгаруулха, сэлгэлтын тэмдэгүүдые зүбөөр табилга.	Тестиrowани	Дидактическа материал	Текст дээрэ хүдэлмэри.
5.	Холболтогүй орёо мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри.	1	Хэшэл бэхжүүлгэ.	Холболтогүй орёо мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри удха болон түхэлөөрнь хэхэ.	Сээжээр дүрим хоөрэхэ.	Дидактическа материал	Синтаксическа шүүлбэри.
х/х	Изложени	2	Хэлэлгэ хугжөөлгын хэшэл	«Дайнай һүүлээрхи үе» гэһэн нэрэгэй изложени бэшэлгэ.			
VII	Сэхэ хэлэлгэтэй орёо мэдүүлэл	4ч					
1.	Сэхэ ба өөршлэн хэлэлгэ.	1	Шэнэ материалтай танилсалга.	Хүнэй хэлэһые нэгэһые хубилгангүй, тэрэ хэбээрнь дамжуулхые сэхэ хэлэлгэ гэнэ. Хүнэй хэлэһые өөрынгөө нюурһаа болгожо	Даабари дүүргэхэ	Бураал хэлтэй таблица	Багшын дураар упражнени.

					хубилгаад дамжуулхыг өөршлэн хэлэлгэ гэнэ.							
2.	Сэхэ мэдүүлэлнүүдгэ сэглэлтын тэмдэгүүдые табилга	2	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Сэхэ хэлэлгэ ехэ үзэгөөр эхилдэг, хашалга соо абталаг. Авторай үгын хойно, сэхэ хэлэлгын урда хоёрложон точко табилдаг.	Текстээр хүдэлхэ	Элдэб схемзнууд	янзын	Багшын дураар упражнени.			
3.	Сэхэ ба өөршлэн хэлэлгэтэй орёо синтаксическа шүүлбэри.	1	Комбинированна хэшээл	Комбинированна хэшээл	Сэхэ ба өөршлэн хэлэлгэтэй орёо мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри схемын хүсөөр хэлгэ.	Схемэ зураха.	Буряад таблица	Текст дээрэ хүдэлмэри.				
4.	Шалгалтын диктант	1	Шалгалтын хэшээл	Шалгалтын хэшээл	Холболтогүй ба сэхэ хэлэлгэтэй орёо мэдүүлэл гэнэн темэнүүдые хэр зэргэ ойлгооб гээшые шалгалга.				Дабтаха.			
5.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри.	1										
х/х	Найруулга	2	Хэлэлгэ хугжөөлгын хэшээл	Хэлэлгэ хугжөөлгын хэшээл	«Сагаалган-манай найндэр» гэнэн нэрэтэй найруулга бэшэлгэ. Энэ найруулга соогоо буряад арал энэ найндэрөө ямар ёһо гуримаар унгэрдэг бэ гэжэ харуулха.	Сагаалган тухай пүүлэг.	Буряад аралай ёһо заншалай элдэб зурагууд.	Текст дээрэ хүдэлмэри.				
VIII	Холилдоһон орёо мэдүүлэл.	4ч										
1	Холилдоһон орёо мэдүүлэл тухай ойлгосо	1	Шэнэ материалтай танилсалга	Шэнэ материалтай танилсалга	Холболтотой, холболтогүй, сэхэ хэлэлгэтэй юрын мэдүүлэлнүүдхээ бүридэһэн орёо мэдүүлэлые холилдоһон орёо мэдүүлэл гэнэ.	Дүрим хөөрөхэ	Буряад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражнени.				
2.	Холилдоһон орёо мэдүүлэлэй байгуулга	1	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Холилдоһон орёо мэдүүлэл хэдэн мэдүүлэлхээ бүридөөл байхалаа, причастна ба деепричастна дахуулалнуултгай байжа болохо.	Шүүлбэри хэхэ	Мультимедийна слайд	Багшын дураар упражнени.				

3.	Холидоһон мэдүүлэлэй тэмдэгүүд	орёо сэгэлэтын	1	Комбинированна хэшээл	Холидоһон орёо мэдүүлэлүүдые удхаарнь илгаруулжа, сэгэлэтын тэмдэгүүдые зүбөөр табижа бураха шухала.	Текстээр хүдэлхэ	Элдэб янзын схемэнүүд	Текст дээрэ хүдэлмэри.
4.	Холидоһон мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри.	орёо синтаксическа	1	Хэшээл бэхжүүлгэ.	Холидоһон орёо мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри гуримай ёһоор дүүргэхэ.	Схемэ болон гурим сээжээр мэдэхэ.	Зурагууд.	Мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэри.
IX	Үгүүлэл		54					
1.	Үгүүлэл тухай ойшосо		1	Шэнэ материалтай танилсалга	Дүүрэн баян тэмдэглэн нэгэ гү, али хэдэн мэдүүлэлүүдэй бүридэлые үгүүлэл гэнэ.	Дурим сээжээр мэдэхэ	Мультимедийна слайд	Багшын дураар упражени.
2.	Үгүүлэлэй байгуулга.		1	Хэшээл бэхжүүлгэ	Үгүүлэл соо ороһон мэдүүлэлүүд хоорондоо удхын харилсаа байгуулхын тула дүрбэн аргаар хэрэглэгдэнэ.	Тестиrowани.	Бурад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражени.
3.	Хөөрэн үгүүлэл		1	Хэшээл практикум	Хөөрэн үгүүлэл юумэнэй болон үйлын хубилалта тухай юрэ мэдээсэһэн баянмажа тэмдэглэнэ.	Текстын анализ	Элдэб янзын зурагууд ба хэрэгсэлнүүд.	Текст дээрэ хүдэлмэри.
4.	Зураглаһан үгүүлэл.		1	Хэшээл практикум	Зураглаһан үгүүлэл юумые болон үйлые хубилалтагүй байһан соонь харуулаһан баянмажа тэмдэглэнэ.	Текстын анализ	Элдэб янзын зурагууд ба хэрэгсэлнүүд	Текст дээрэ хүдэлмэри
5.	Бодомжолһон үгүүлэл.		1	Хэшээл практикум	Бодомжолһон үгүүлэл юумэнэй болон үйлын зурилдоо харуулаһан баянмажа тэмдэглэнэ.	Текстын анализ	Мультимедийна слайд	Текст дээрэ хүдэлмэри.

6.	Шалгалтын диктант	1	Шалгалтын хэшээл	Тус гараан темнүүдээ хэр зэргэ ойлгож, аман ба бэшмэл хэлэлгэдэ хэрэглэж шадахьень шалгалта			Дабтаха.
7.	Темнүүдээр шалгалтын хүдэлмэри.	1	Шалгалтын хэшээл	Бурагшалай гараан темнүүдээр мэдэс болон шалабари шалгалта.			
8.	Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1		Диктантай болон шалгалтын хүдэлмэрин алдуунуудые заһан шэнжэлхэ			

IV ЧЕТВЕРТЬ

X	Хэлэлгын стильнүүд	2ч	Комбинированна хэшээл	Бураад хэлэндэ литературна-арванай, эрдэм-һуралсалай, нийтэ-толилогын, уран-һайханай, хэрэгэй стильнүүд бин.	Стильнүүдэй илгарал сээжээр мэдэхэ.	Номууд, сэтгүүл ба газетэ болон видео.	Багшын дураар упражени.
XI	Текст ба гэрэнэй байгуулга	5ч					
1.	Текст ба гэрэнэй байгуулга	1	Хэшээл-бэхижүүлгэ	Текст удхынгаа талаар гурбан янза байдаг.	Тестировани	Бураад хэлэнэй таблица	Багшын дураар упражени.
2.	Текст ба гэрэнэй түхэлнүүд	4	Хэшээл-практикум	Түсэб, Тезис. Конспект. Реферат. Аннотаци. Рецензени. Абзац. Эссе.	конспект	байгалиин үзэгдэлтэй фотозурагууд	Өөдөө зохёохо.
х/х	Текстын оршуулга	2	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл	Бураадһаа ородто гу, али ородһоо бураадта текстнүүдые оршуулха.		Толинууд	Текст дээрэ хүдэлмэри.
XII	Дабталга	6ч.					
1.	Нийлэлдэһэн орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-	Нийлэлдэһэн орёо мэдүүлэлые дабтажа, ойлгоогүй юумыень дахин	Тестировани	Элдэб янзын	Багшын дураар

	дабталга	ойлгуулах	Тестировани	схемэнүүд	упражнени		
2.	Дахалдаһан орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-дабталга	Дахалдаһан орёо мэдүүлэлые дабтажа, ойлгоогүй юумыень дахин ойлгуулха	Тестировани	Мультимедийна слайд	Багшын дураар упражнени
3.	Холболтогуй орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-дабталга	Холболтогуй орёо мэдүүлэлые дабтажа, ойлгоогүй юумыень дахин ойлгуулха	Тестировани	Элдэб схемэнүүд	Багшын дураар упражнени
4.	Холилдоһон орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-дабталга	Холимог орёо мэдүүлэлые дабтажа, ойлгоогүй юумыень дахин ойлгуулха	Тестировани	Мультимедийна слайд	Багшын дураар упражнени
5.	Сэхэ ба өөршэлэн хэлэгэтэй орёо мэдүүлэл	1	Хэшээл-дабталга	Сэхэ ба өөршэлэн хэлэгэтэй мэдүүлэлые дабтажа, ойлгоогүй юумыень дахин ойлгуулха	Тестировани	Элдэб схемэнүүд	Багшын дураар упражнени
6.	Орёо синтаксическа шүүлбэри	1	Хэшээл-дабталга	Нилэлдэһэн, дахалдаһан ба холболтогуй орёо мэдүүлэлнүүдые синтаксическа шүүлбэри хэлгэ.	Шүүлбэри хэхэ	Орёо мэдүүлэлэй синтаксическа шүүлбэриан схемэ.	Багшын дураар упражнени
XIII	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.	6 ч	Хэлэлгэ хүгжөөлгын хэшээл	Изложени, найруулга, текст оринуулга, творческо проект болон уран зохёол зохёолго.	Уран гоёор уншалга болон найруулал.	Мультимедийна слайд, видео, сэтгүүл болон газетэ.	Багшын дураар даабаринууд.
	Шалгалтын диктант	1	Шалгалтн хэшээл	Жэл соо үзэһэн юумэс хэр зэргэ ойлгожо, аман болон бэшэмэл хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэнэб гэшые элирүүлхэ.			
	Жэлэй шал-лтын хүдэлмэри	1					
	Алдуу дээрэ хүдэлмэри	1					
	Резервнэ час	3					

4. Нурагшалай мэдээ, шалабарилла табигдаха гол эрилгэнүүд

Нурагшад 9-дэхи класс дүүргэхэлээ, нимэнүүд шалабаритай болон дадалтай болохо ёһотой:

- нэрэ болон холбуулалнуудай гол ба дулдыданги үгэнүүдые гаргадаг хэлэлгын хубинуудые зүбөөр олохо;
- сүлөө ба тогтохол холбуулалнуудые илгаруулха; - мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо (тааралдал, шаларлал, хүтэлбэри) зүб илгаха;
- нэгэ ба хоёр бүридэлтэ мэдүүлэлнүүдые илгаруулжа шалаха;
- нэгэ түрэл гэшүүдтэй, хандалгатай, оролто үгэнүүдтэй, тусгаарлагдалан гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые зохоожо шадаха;
- 5-7 –дохи классуудта үзэбэн бэшгэй дүримүүдые, 7-8 дахи классуудта үзэбэн сэглэлтын тэмдэгүүдые дахуулалтай, сэхэ хэлэлгэтэй, нэгэ түрэл гэшүүдтэй мэдүүлэлнүүдые болон бусад хэрэгтэй дүримүүдые зүбөөр хэрэглэхэ;
- Синтаксис шудалан үзэхэдөө, нурагшад үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэл, мэдүүлэл доторхи үгэнүүдэй холбоо, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүд, мэдүүлэлэй тусгаарлагдалан гэшүүд, причастна ба дееспричастна дахуулалтай мэдүүлэлнүүд, юрын ба ороо мэдүүлэлнүүдэй гол янзунууд тухай мэдээ, хэрэглэхэ шалабари бата бэхээр ойлгожо абаха ёһотой.

5. Нурагсалай методическа хэрэгсэлнүүд

1. В.Д. Патаева, О.-Х. Нанзанова «Нураад хэлэн», 9 класс, Улаан-Удэ, 2012
2. А.Б.Санжаева «Нураад хэлэнэй грамматикаар таблицанууд», 2010
3. А.Б.Санжаева «Нураад хэлээр лабораторна-практическа хүдэлмэринүүд», 2000
4. «Нураад хэлэн» сахим нураха бэлэг, 2006, 2010
5. С.Г.Булан «Нураад хэлээр тестнүүд», 2006

6. Буриад һургуулини программанууд «Буриад хэлэн» 5-9 классуд, 2008
7. Б.-Д. Батоев «Методическа заабаринууд» Буриад хэлэн 5-9 классууд, «Бэлиг», 2005
8. Д.Н.Доржиев «Мүнөөнэй буриад хэлэн». Синтаксис, Улаан-Үдэ, 2005
9. О.Б. Бадмаева «Мүнөө үеын хэшээл», 2011

6. Хэрэглэгдэх литература

1. В.Д. Пагасва, О.-Х.Н. Нанзанова «Буриад хэлэн», 9 класс, Улаан-Үдэ, 2012
2. А.Б.Санжаева «Буриад хэлэнэй грамматикаар таблицанууд», 2010
3. А.Б.Санжаева «Буриад хэлээр лабораторна-практическа хүдэлмэринүүд», 2000
- 4.«Буриад хэлэн» сахим һураха бэшэг, 2006, 2010
5. С.Г.Булаин «Буриад хэлээр тестнүүд», 2006
6. Д.Н.Доржиев «Мүнөөнэй буриад хэлэн». Синтаксис, Улаан-Үдэ, 2005 7. К.Д. Черемисов «Буриад-ород толи»
8. Ш.Р. Цыденжапов «Бурятско-русский фразеологический словарь», Улаан-Үдэ, 1992
9. Н.Б. Булаев «Адлирхуу удхатай үгэнүүдэй толи»